

Vihreät
De Gröna

Puoluevaltuusto 22.–23.2.2025

LIITE 2

Puoluehallituksen esitys 23.1. puoluevaltuustolle:

Aluevaaliohjelma 2025

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	1
2 SÄILYTÄMME JA VAHVISTAMME SAAVUTETTAVIA JA LAADUKKAITA PALVELUJA.....	2
3 HUOLEHDIMME LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNISTA.....	6
4 TURVAAMME IKÄÄNTYNEILLE HYVÄN ELÄMÄNLAADUN.....	7
5 PARANNAME HENKILÖSTÖN HYVINVOINTIA.....	9
6 VARMISTAMME, ETTÄ MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIHIN PÄÄSEE NYKYISTÄ PAREMMIN.....	10
7 LUOMME PLANETAARISTA HYVINVOINTIA.....	11

1 JOHDANTO

Vihreät haluaa, että jokaisella on oikeus vaikuttaviin ja saavutettaviin palveluihin riippumatta siitä, missä he asuvat tai millaiset heidän taustansa ovat. Tavoitteenamme on, että lapset ja nuoret saavat tukea ja turvaa kasvuunsa, ikääntyneet voivat elää turvallista ja arvokasta elämää ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen henkilöstö saa todellista arvostusta juhlapuheiden ja rakennusten valaisemisen sijaan.

Vihreät ovat sitoutuneet tekemään hyvinvointialueilla päätöksiä, jotka tähtäävät meidän jokaisen hyvinvointiin. Luottamuksen palauttaminen julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään on yksi tärkeimmistä tavoitteistamme aluevaaleissa. Vaadimme läpinäkyvää päätöksentekoa ja riittäviä resursseja sijoittamalla ihmislähtöiseen toimintaan ja osaavaan henkilökuntaan. Jokaisen on voitava luottaa siihen, että apua ja tukea saa silloin, kun sitä tarvitsee.

29 Aluevaaliohjelma nojaa vahvasti puolueen tuoreeseen sosiaali-, terveys- ja
30 pelastustoimiohjelmaan, josta löytyvät yksityiskohtaisemmat linjaukset esimerkiksi soten
31 rahoitukseen tai palvelujärjestelmään liittyen.
32

33 2 SÄILYTÄMME JA VAHVISTAMME SAAVUTETTAVIA JA 34 LAADUKKAITA PALVELUJA

35
36 Haluamme edistää ennaltaehkäisevää toimintaa, lyhentää hoitonoja ja rakentaa
37 palvelujärjestelmää, jossa ihmisten tarpeet ja hyvinvointi ovat keskiössä - ilman
38 väliinputoajia. Avun hakeminen ei saa olla lisähaaste arjessa, vaan hoitoon ja tuen piiriin
39 tulee päästä, kun sitä tarvitaan. Mahdollisimman varhainen hoitoon ja tuen piiriin pääsy
40 hyödyttää yksilöä ja yhteiskuntaa niin inhimillisesti kuin taloudellisesti.
41

- 42 • **Varmistetaan oikea-aikainen hoitoon pääsy:** Ennaltaehkäisy ja mahdollisimman
43 varhainen hoitokontakti ovat sekä inhimillisesti että kustannustehokkuuden
44 kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Omalle terveysasemalle tai sosiaalipalveluihin tulee
45 päästä silloin, kun tarve vaatii.
- 46 • **Huolehditaan palvelupisteiden saavutettavuudesta:** Paikallisia sote-keskuksia ja
47 palvelupisteitä on kehitettävä siten, että ne ovat saavutettavia kaikille, kuten
48 esimerkiksi eri tavoin vammaisille henkilöille ja neuromoninaisille. Palvelupisteiden
49 tulee olla esteettömiä.
- 50 • **Hyödynnetään digitaaliset ja etäpalvelut:** Laajennetaan digipalveluiden ja
51 etävastaanottojen saatavuutta lähipalveluiden rinnalle. Terveysneuvonta,
52 mielenterveyspalvelut ja perusterveydenhuollon vastaanotot on oltava
53 käytettävissä myös etänä, mikä säästää aikaa ja helpottaa erityisesti maaseudun
54 asukkaiden pääsyä palveluihin. Digitalisaation avulla voidaan myös tarjota jatkuvaa
55 seurantaa esimerkiksi pitkäaikaissairauksista kärsiville potilaille.
- 56 • **Vahvistetaan liikkuvia palveluja:** Tuodaan palvelut lähemmäs ihmisiä liikkuvien
57 sote-yksiköiden avulla. Nämä yksiköt voivat tarjota terveysneuvontaa, rokotuksia,
58 perusterveydenhuoltoa ja jopa erikoissairaanhoidon alueilla, joissa terveyspalvelut
59 ovat fyysisesti kaukana. Tämä helpottaa erityisesti nuorten, ikääntyneiden ja
60 liikuntarajoitteisten pääsyä hoitoon. Myös liikkuvat palvelut tulee suunnitella
61 esteettömiksi.
- 62 • **Varmistetaan yhteys ammattilaisiin:** Varmistetaan, että ajanvaraus onnistuu
63 helposti ja monikanavaisesti – puhelimitse, verkossa tai mobiilisovellusten kautta.
64 Lisäksi on luotava tehokkaampia tapoja ohjata potilaat oikeaan hoitopaikkaan,
65 mikä lyhentää hoitonoja ja parantaa palveluiden sujuvuutta.
66

67 Mahdollistetaan julkisen palvelujärjestelmän sujuva ja laadukas toiminta

68
69 Palvelut tulee saada oikea-aikaisesti, tarpeen vaatiessa, oikeasta paikasta, oikeiden
70 ammattilaisten toimesta. Julkinen sektori on vastuussa palvelujen järjestämisestä.
71 Palvelujen tuottamisessa järjestöt ja yksityinen sektori voivat toimia

yhteistyökumppaneina. Hyvin toimiva julkinen sektori edistää kansalaisten terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä luo vahvan perustan kestäväälle yhteiskunnalle. Hoidon jatkuvuus ja vaikuttavuus ovat perusedellytyksiä toimivalle palvelujärjestelmälle. Toimivan palvelujärjestelmän ytimessä ovat myös yhtenäiset tietojärjestelmät. Nyt tulisikin mennä kohti koko maan kattavaa sote-tietojärjestelmää, jolloin asiakkaan ja potilaan tiedot liikkuisivat sujuvasti etäisyyksien, mutta myös eri ammattilaisten välillä lisäten laatua ja kokonaisturvallisuutta. Tämä sujuvoittaa myös ammattilaisten työtä.

- **Turvataan nopea pääsy perusterveydenhuoltoon:** Hoitotakuu tulee asettaa 14 vuorokauteen kiireettömässä perusterveydenhuollossa. Lisätään henkilöstöä terveysasemille ja mahdollistetaan omatiimimallin käyttöönotto kaikkialla.
- **Varmistetaan hoidon jatkuvuus:** Potilaan tarpeeseen vastataan parhaiten, kun hoitoa ja tukea saa samoilta ammattilaisilta, joihin voi luottaa. Tämän myötä diagnoosin saaminen ja hoitoonpääsy nopeutuu ja tarkentuu. Hoidon jatkuvuuteen voidaan vastata moniammatillisilla omatiimeillä.
- **Lisätään erikoissairaanhoidon tukea perustasolle:** Mahdollistetaan sujuvampi konsultointi perustasolle ja tuodaan erikoissairaanhoidon osaamista, esimerkiksi asiantuntijahoitajia, kuten haava- ja avannehoitajia, terveysasemille tukemaan perustason palveluita.
- **Vahvistetaan ennaltaehkäisyä ja omahoitoa:** Vahvistetaan kansalaisten omahoitoa ja ehkäiseviä palveluja kouluissa, työterveyshuollossa ja neuvoloissa.
- **Varmistetaan oikea-aikainen suun terveydenhuolto:** Järjestetään kiireetön hammashoito 3-6 kuukauden sisällä ja kiireellinen hoito heti. Laajennetaan palvelusetelien käyttöä hoidon kattamiseksi.
- **Vähennetään sairausvakuutusten tarvetta:** Parannetaan perheiden ja lasten hoitoon pääsyä ja jatkuvuutta, jotta yksityisiin vakuutuksiin ei tarvitse turvautua.
- **Kehitetään kuntoutuksen ja työkyvyn ylläpitoa:** Tuetaan kuntoutusta jo hoitojen aikana ja kehitetään työterveyshuoltoa työkyvyn ylläpitämiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen.
- **Mitataan laatua ja yhdenvertaisuutta erikoissairaanhoidossa:** Taataan erikoissairaanhoidon laatu ja palvelut riippumatta asuinpaikasta ja asetetaan yksityiselle erikoissairaanhoidolle samat velvoitteet kuin julkiselle sektorille.

Luodaan arkeen riittävät turvaverkot

Jokaisella on oikeus saada tarpeenmukaista apua ajoissa ja yhdenvertaisesti. Sosiaalipalvelujen turvaaminen vaatii riittävää resursointia, asiakaslähtöisyyttä ja henkilöstön hyvinvoinnin tukemista. Ennaltaehkäisevillä palveluilla voidaan torjua sosiaalisten ongelmien syvenemistä ja helpottaa avun piiriin pääsemistä. Myös haavoittuvien ryhmien – kuten vähävaraisten, pitkäaikaissairaiden ja lasten – erityisiin tarpeisiin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Tavoitteena on rakentaa joustavia ja saavutettavia palveluja, jotka auttavat vahvistamaan yhteiskunnan tasa-arvoa ja yksilöiden mahdollisuuksia selviytyä vaikeuksista.

- **Huolehditaan** sosiaalityöntekijöiden riittävyydestä. Mahdollistetaan kouluttautuminen sosiaalityöntekijäksi aikuiskoulutustuen lopettamisesta huolimatta esimerkiksi työaikojen joustoilla ja palkallisilla opiskelupäivillä.
- **Edistetään** sijaishuoltopalveluiden tuottamista hyvinvointialueen omana toimintana. Lisätään hyvinvointialueiden omien tukiperheiden ja perhehoitajien kouluttamista ja varmistetaan, että näissä tehtävissä toimivien perheiden tukitoimet ovat riittäviä ja tarpeen mukaisia.
- **Tarjotaan** paljon palveluja käyttäville mahdollisuus asioida sellaisen ammattilaisen luona joka pystyy kartoittamaan tilannetta ja tarjoamaan palveluohjausta.
- **Kootaan yhteen** asunnottomien palvelut ja neuvonta sekä luodaan asunnottomuusstrategia kaikille hyvinvointialueille yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa.
- **Lisätään monialaista yhteistyötä:** Sosiaalipalveluiden tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä terveyspalvelujen, koulutus- ja työllisyyspalvelujen sekä kolmannen sektorin kanssa. Tämä mahdollistaa asiakkaiden kokonaisvaltaisen tukemisen ja vähentää päällekkäistä työtä. Monialainen lähestymistapa varmistaa myös, että asiakkaan tilanne käsitellään laajasti ja että apu on kokonaisvaltaista.
- **Nopeutetaan palveluprosesseja:** Sosiaalipalvelujen prosesseja on tarpeen sujuvoittaa, jotta avun piiriin pääsy olisi nopeampaa. Lyhyet käsittelyajat ja byrokratian vähentäminen voivat auttaa ennaltaehkäisemään ongelmien kärjistymistä. Työttömien työkykyarviointia tulee tehostaa ja vauhdittaa.

Turvataan tarpeelliset palvelut akuuteissa sekä hätä- ja kriisitilanteissa

Pelastustoimen rooli on ehdoton paitsi onnettomuuksien torjunnassa myös laajemmin yhteiskunnan turvallisuuden ja kriisinkestävyyden vahvistamisessa. Lisäksi tarvitaan ennaltaehkäiseviä toimia ja koulutusta, joiden avulla ihmisiä voidaan valmistaa paremmin erilaisiin hätätilanteisiin. Jokaisen tulisi osata arjessaan varautua erilaisiin poikkeusoloihin, ja tässä pelastustoimella on merkittävä rooli. Ensihoito on pääroolissa ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaavissa tilanteissa, joissa saavutettavuus ja nopeus erityisesti maaseudulla ja haavoittuvassa asemassa oleville on turvattava. Laadukas ja toimiva ensihoito vaatii riittävää resursointia, osaavaa henkilöstöä sekä toimivia yhteistyöverkostoja muiden terveys- ja turvallisuusviranomaisten kanssa.

- **Kohdennetaan resurssit oikein:** Pelastus- ja ensihoitopalveluiden vastualueet on syytä suunnitella alueellisten erityistarpeiden mukaan. On suositeltavaa keskittää resursseja alueille, joilla on korkea onnettomuusriski tai pitkä matka päivystävään yksikköön. Riittävä ja oikein kohdistettu resursointi varmistaa, että apu saapuu nopeasti myös harvaan asutuilla alueilla.
- **Ennakoidaan paremmin:** Ennakoivat toimenpiteet, kuten paloturvallisuuskoulutukset ja ensiapuvalmiuksien vahvistaminen, vähentävät onnettomuuksia ja niiden vakavuutta. Riskilähtöisyys huomioi paikalliset olosuhteet, kuten teollisuusalueet, vesistöt tai luonnonmullistusten riskit, mikä parantaa valmiutta ja vähentää toiminnan kuormittavuutta.
- **Hyödynnetään teknologiaa:** Teknologiset työkalut, kuten reaaliaikaiset paikannus- ja viestintäjärjestelmät, parantavat pelastustoimen ja ensihoidon

nopeutta ja turvallisuutta. Lisäksi tekoälyyn perustuvat analyysityökalut voivat auttaa resursoinnin suunnittelussa ja riskialueiden ennakkoinnissa.

- **Vahvistetaan ensihoidon saavutettavuutta:** Ensihoitoyksiköiden määrää ja saavutettavuutta voidaan kehittää hyödyntämällä liikkuvia päivystysyksiköitä sekä varmistamalla riittävä ensihoitohenkilöstö erityisesti ruuhka-aikoina. Tehokkaat päivystysjärjestelmät vähentävät ensihoidon ruuhkautumista ja parantavat hoitoon pääsyä nopeasti.

Huolehditaan tasa-arvoisista ja yhdenvertaisista palveluista hyvinvointialueilla

Eri vähemmistöjen yhdenvertaisten palvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla vaatii erityistä huomiota ja räätälöityjä ratkaisuja. Vähemmistöryhmillä, kuten vammaisilla, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöillä on omia erityistarpeita, jotka vaikuttavat palvelujen saavutettavuuteen ja laatuun. Hyvinvointialueiden tulee kehittää palveluja niin, että myös sukupuolinäkökulma ja tasa-arvo huomioidaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että naisten erityiset terveys- ja hyvinvointitarpeet otetaan aktiivisesti huomioon resursoinnissa, palvelujen kohdentamisessa ja päätöksenteossa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjunnassa.

- **Kohdataan sensitiivisesti.** Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä vammaisten ja eri kulttuureista tulevien kohtaamisessa tulee huolehtia henkilöstön osaamisesta esimerkiksi seksuaalineuvonnassa, jotta palvelukokemus on turvallinen ja huomioiva.
- **Taataan,** että kaikki palvelut soveltuvat myös eri tavoin vammaisille henkilöille ja vähemmistöryhmille.
- **Huolehditaan,** että vammaispalvelulain tarkoituksensa mukaisesti vammaispalveluilla tavoitellaan vammaisten yhdenvertaisuutta vammattomiin nähden. Vammaispalvelut tulee myöntää yksilöllisen tarpeen mukaisesti, kuten laki ohjaa. Varmistetaan, ettei yksikään vammainen jää ilman osaavaa hoitoa ja kuntoutusta.
- **Turvataan** asianmukaiset yhteydenpitokanavat ja tiedotteet aistivammaisille, selkokieltä tarvitseville ja kielivähemmistöille, jotka tarvitsevat palvelua muulla kuin suomen kielellä. Näin varmistetaan, että jokainen saa ymmärrettävää ja helposti saavutettavaa hoitoa ja tukea.
- **Huomioidaan** esteettömyys ja saavutettavuus sekä fyysisissä että digitaalisissa palveluissa, jotta myös esimerkiksi näkö- ja kuulovammaiset voivat käyttää digi- ja etäpalveluja.
- **Varmistetaan,** että hyvinvointialueet laativat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat turvaamaan asiakkaiden asianmukaiset palvelut sekä henkilöstön tasavertaisen kohtelun, ja ehkäistään näin rakenteellista syrjintää hyvinvointialueilla.
- **Turvataan** kuljetuspalvelujen järjestäminen tavalla, joka aidosti mahdollistaa liikkumisen ilman turvattomuutta ja pelkoa siitä, ettei perille pääse tai paluukyytiä saa.
- **Huolehditaan** perhe- ja lähisuhdeväkivallan riittävästä ennaltaehkäisystä ja turvataan uhreille ja väkivallan tekijöille riittävät tukipalvelut. Tämä voi tarkoittaa

esimerkiksi turvakotipalveluiden riittävää resursointia, kriisi- ja trauma-apua sekä sosiaalipalveluiden osaamista kohdata väkivaltatilanteista toipuvia.

- **Varmistetaan** eri vähemmistöjen, kuten vammaisten ja monikulttuurisista taustoista tulevien, osallistuminen hyvinvointialueiden päätöksentekoon yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

Taataan hyvinvointialueille riittävä rahoitus

Suomessa käytetään Pohjoismaista vähiten rahaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon suhteessa BKT:een. Hyvinvointialueiden kokonaisrahoituksesta on vastuussa valtiovarainministeriö, jonka toiminnanohjaus vaikuttaa siihen, kuinka alueet voivat käyttää taloudellista valtaa. Alijäämien kattamisaikaa tulisi pidentää ja rahoituksen kokonaistasoa nostaa, jotta hyvinvointialueet voisivat kohdata nykyiset kustannuspaineet. Lisäksi alueille tulisi pitkällä aikavälillä antaa verotusoikeus, mikä vahvistaisi niiden itsehallintoa ja mahdollistaisi aluekohtaiset rahoitusratkaisut.

- **Korotetaan hyvinvointialueiden rahoitustasoa:** Varmistetaan, että hyvinvointialueiden rahoitus vastaa todellisia kustannuksia, erityisesti inflaation ja palkkakustannusten kasvaessa.
- **Pidennetään alijäämien kattamisaikaa:** Annetaan alueille yksi tai kaksi vuotta lisää aikaa, jotta ne voivat tasapainottaa taloutensa pitkällä aikavälillä.
- **Päivitetään hyvinvointialueindeksi:** Korjataan hyvinvointialueindeksin puutteet niin, että se seuraa alueiden todellisia kustannusmuutoksia, jolloin rahoitus mukautuu paremmin erilaisiin tarpeisiin.
- **Annetaan hyvinvointialueille verotusoikeus:** Verotusoikeus lisää alueiden omavastuuta ja kannustaa tehokkuuteen. Oikeuteen sisältyisi tasausjärjestelmä alueiden erilaisten sosioekonomisten lähtökohtien huomioimiseksi.
- **Huomioidaan sosioekonomiset tekijät rahoitusmallissa:** Parannetaan rahoitusmallia ottamaan huomioon väestön sosioekonominen tilanne ja sosiaalipalveluiden tarve.
- **Keskitetään monikanavarahoitusta vaiheittain:** Luovutaan vaiheittain yksityisen sairaanhoidon Kela-korvauksista, ja siirretään varat alueiden käyttöön. Julkiset varat tulee ohjata julkisen palvelujärjestelmän vahvistamiseen.

3 HUOLEHDIMME LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNISTA

Hyvä arki kuuluu jokaiselle lapselle, nuorelle ja perheelle. Hyvinvointialueiden tehtävänä on yhteistyössä kuntien kanssa mahdollistaa turvallinen kasvuympäristö ja arki. Lapsiperheiden palveluissa ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen vahvistamista on edelleen jatkettava. Neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat tutkitusti tehokkaita ongelmien tunnistamisessa varhaisessa vaiheessa.

- **Vahvistetaan lapsiperheiden tukea:** Lisätään perheohjausta ja lapsiperheiden kotipalvelua ja varmistetaan palveluiden oikea-aikaisuus. Tuetaan lasten, nuorten ja perheiden toimijuutta. Lisätään omien tukiperheiden ja perhehoitajien kouluttamista. Edistetään toiminnan siirtämistä omiin sijaishuoltoyksiköihin ulkoistettujen palvelujen sijasta.
- **Lisätään neuropsykiatrista osaamista** hyvinvointialueilla ja hyödynnetään myös ammatinharjoittajien erityisosaamista. Painotetaan asiakaskeskeisiä matalan kynnyksen toimia. Huomioidaan ihmisten voimavarat auttamistyön lähtökohtana.
- **Autetaan perheellistymisessä:** Varmistetaan, että kaikilla hyvinvointialueilla on perhesuunnitteluneuvola, johon voi mennä matalalla kynnyksellä keskustelemaan tulevasta perheellistymisestä. Helpotetaan hedelmöityshoitoihin pääsemistä. Mahdollistetaan varhaisempi tutkimuksiin pääseminen huomioiden yksilölliset elämäntilanteet ja perheiden moninaisuus.
- **Huolehditaan turvallisesta raskaudesta ja synnytyksestä:** Edistetään perhevalmennuksia ja pilotoidaan kätilövetoisia toimintamalleja raskauden ja synnytysten hoidossa. Varmistetaan synnyttäjien palautuminen synnytystavasta riippumatta. Tarjotaan kaikille synnyttäneille fysioterapiaa palautumisen tueksi ja varmistetaan kokonaisvaltainen tuki kotiutumisen jälkeen.
- **Tuetaan vanhemmuutta:** Neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja tulee jatkossakin ylläpitää ja kehittää vastaamaan uusiin kasvaviin tarpeisiin, kuten vanhemmuuden tukeen. Turvataan riittävä määrä ammattilaisia, kuten terveydenhoitajia, psykologeja, kuraattoreja ja psykiatrisia sairaanhoitajia jokaiselle hyvinvointialueelle.
- **Lisätään lasten ja nuorten hyvinvointia:** Vahvistetaan yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa lasten ja nuorten liikkumattomuuden ja terveellisen ravitsemuksen parantamisessa. Huolehditaan perhetyöstä ja tukihenkilötoiminnasta lastensuojelun sosiaalityön tukena. Varmistetaan erityisesti, että alueilla on toimivat hoitoketjut rikoksilla oireileville nuorille.

4 TURVAAMME IKÄÄNTYNEILLE HYVÄN ELÄMÄNLAADUN

Ikääntyneet ovat moninainen ryhmä. Osalla on hyvä elämänlaatu ja he asuvat itsenäisesti kotona, kun taas toiset tarvitsevat enemmän tukea ja palveluita. Hyvin saavutettavat, turvalliset palvelut ja esteettömät asuinympäristöt mahdollistavat kotona asumisen mahdollisimman pitkään. Ikääntyneet kohtaavat haasteita, kuten pienituloisuutta, esteellisiä asuinympäristöjä ja yksinäisyyttä, mikä heikentää elämänlaatua. Ikääntyneiden hoivan tarpeen kasvu on merkittävä haaste, johon on vastattava tehokkaasti ja ennakoivasti. Väestön ikääntyessä terveyden ja toimintakyvyn heikkeneminen, kroonisten sairauksien lisääntyminen ja hoivatarpeiden monimuotoisuus korostuvat. Näiden muutosten hallitsemiseksi tarvitaan monipuolisia ja vaikuttavia keinoja.

- **Luodaan turvallisia asumisratkaisuja:** Kodinomaisempia ja yksilöllisempiä asumisratkaisuja tarvitaan, ja kotihoidon sekä palveluasumisen rinnalle on luotava

uusia vaihtoehtoja, kuten yhteisöllistä asumista. Yhteisöllinen asuminen tukee erityisesti heitä, joiden toimintakyky on vain vähän alentunut ja jotka hyötyvät yhdessäolosta. Hyödynnetään uusia teknologioita ja älyratkaisuja asumisen turvallisuuden parantamiseksi.

- **Huolehditaan ikääntyneiden elinolosuhteista:** Jotta ikääntyvät voivat asua kotonaan mahdollisimman pitkään, on tärkeää turvata riittävät kotihoidon resurssit sekä moniammatillinen tuki, kuten ruoka-, siivous- ja kuljetuspalvelut. Koteihin tulee tehdä tarvittavat muutostyöt tukemaan kotona asumista mahdollisimman pitkään.
- **Varmistetaan hoidon jatkuvuus nimeämällä omatyöntekijä tai omatiimi:** Kokonaisvaltaista hoitoa ja palveluiden koordinaatiota varten jokaiselle ikääntyvälle tulee nimetä omatyöntekijä tai omatiimi. Palveluiden järjestämiseen on otettava mukaan myös järjestöt ja omaiset.
- **Ennakoidaan ja puututaan varhain:** Kroonisten sairauksien varhainen tunnistaminen ja hoito ennaltaehkäisee niiden pahenemista. Tuetaan liikkumista, lisätään ravitsemusneuvontaa ja edistetään mielenterveyttä. Näin ylläpidetään toimintakykyä ja vähennetään hoivan tarvetta. On varmistettava, että ikääntyneellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin ennalta esimerkiksi laatimalla hoitotahto.
- **Kehitetään monipuolisia hoivavaihtoehtoja:** Nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan joustavia ja yksilöllisiä hoivaratkaisuja, kuten palveluasumista, perhehoitoa ja yhteisöllistä asumista, jossa ikääntyneet voivat asua omassa kodinomaisessa ympäristössä saaden tarvitsemansa hoivan. Yhteisöllisessäkin asumisessa turvataan riittävä ja tarpeenmukainen tuki ja hoiva osaavan henkilöstön avulla. Erilaisten hoitomuotojen yhdistäminen tukee yksilöllistä palvelua ja vähentää kalliiden hoitomuotojen tarvetta. Myös ympärivuorokautista hoivaa on saatava, kun sitä tarvitaan.

Tuetaan omaishoitajuutta

Omaishoitajat tekevät korvaamatonta työtä huolehtiessaan läheisistään, mutta he tarvitsevat enemmän tukea jaksakseen vaativassa tehtävässään. Tämä tarkoittaa riittävää palkkiota, säännöllisiä vapaita sekä terveyden ja jaksamisen seuranta. Omaishoidon asemaa on parannettava tunnustamalla sen merkitys hoivajärjestelmässä ja integroimalla omaishoitajien tarpeet paremmin osaksi hyvinvointialueiden palvelurakennetta.

- **Laitetaan tukipalvelut kuntoon:** Omaishoitajien jaksamista voidaan tukea tarjoamalla lyhytaikaista hoitoa omaishoidettavalle ja muita tukipalveluita, jotka antavat heille mahdollisuuden levätä ja hoitaa omia asioitaan. Samalla on tärkeää kehittää omaishoitajille räätälöityä neuvontaa ja ohjausta eri palveluista, kuten kotihoidosta, terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista.
- **Lisätään koulutusta ja vertaistukea:** Omaishoitajien oikeutta koulutukseen ja vertaistukeen tulee vahvistaa. Koulutusten avulla omaishoitajien ymmärrys hoidettavan terveydentilan muutoksista lisääntyy ja he oppivat paremmin, miten parhaalla mahdollisella tavalla tukea läheistään.

- **Säädetään palkkiot kohdilleen:** Omaishoitajien palkkiot tulee säätää riittäviksi suhteessa omaishoitajuuden hoitovastuuseen ja tehtyyn työhön.
- **Pilotoidaan** omaishoitajille omalääkäripalvelut kotiin vietävinä palveluina samalla, kun omaishoidettava saa omalääkäripalveluja.

5 PARANNAMME HENKILÖSTÖN HYVINVOINTIA

Henkilöstö on sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen sydän, ja ansaitsee hyvät työolot sekä arvostusta työstään. Hyvinvointialueiden henkilöstöllä tulee olla ammatista riippumatta mahdollisuus kehittyä ja hyödyntää osaamistaan, aina perehdytyksestä eläkeikään. Alalla työskennellään kaikkina vuorokauden aikoina ja juhlapyhinä, ja näiden osaajien työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista tulee helpottaa. Töissä käydään hyvin erilaisissa elämäntilanteissa ja työelämän tulee joustaa. Veto- ja pitovoiman lisääminen työhyvinvointia edistämällä on ensiarvoisen tärkeää. Sosiaali- ja terveysalan palkkauksessa on tapahtunut positiivista kehitystä, mutta edelleen palkkauksen kehittymisen eteen on tehtävä töitä. Palkkauksen tulee kehittyä urapolkujen mukana ja vastaa nykyistä paremmin työn vaativuutta. Myös palkkaharmonisaation toteuttaminen kaikilla hyvinvointialueilla edistää palkkatasa-arvoa.

- **Edistetään työhyvinvointia:** Jokaisella työyhteisön jäsenellä on vastuu omasta, mutta myös muiden työhyvinvoinnista. Organisaatioissa ja työyhteisöissä tulee lisätä osaamista työhyvinvointi- ja yhteisötaidoista. Luodaan toimivat mallit työnohjauksen saamiseksi myös niillä aloilla, joilla se ei ole lakisääteistä.
- **Varmistetaan riittävä johtamisosaaminen:** Huolehditaan, että esihenkilöillä on riittävä osaaminen johtamiseen ja työn sisältöihin. Tarjotaan johtajille johtamiskoulutusta ja tuetaan esihenkilöitä päivittäisen arjen johtamisessa.
- **Taataan riittävä perehdytys:** Hyvinvointialueiden tulee luoda kunnolliset perehdytysohjelmat ja mentorointimallit uusien työntekijöiden tueksi. Näin saamme työntekijät pysymään alalla pidempään ja säästämme rekrytointi-, sijais- ja perehdytyskuluissa.
- **Mahdollistetaan osaamisen kehittäminen:** Mahdollistetaan henkilöstön yhdenvertainen mahdollisuus osallistua koulutuksiin ja luodaan kannustavia urakehitysmalleja. Edistetään mahdollisuutta uralla etenemiseen jokaisessa ammattiryhmässä. Lisätään oppisopimusopiskelijoille työmahdollisuuksia, jotta saadaan lisää osaavia ammattilaisia.
- **Helpotetaan työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista:** Työelämän tulee joustaa, jotta työntekijöiden erilaiset elämäntilanteet, kuten perhevapaat ja imetyksen onnistuminen, pystytään huomioimaan ja näin tukemaan työssäjaksamista. Tuetaan autonomista työvuorosuunnittelua ja työaikapankkeja ja tarjotaan mahdollisuus etätöön tekoon, kun työtehtävät sen sallivat.
- **Pidetään huolta henkilöstön työkyvystä:** Pidetään huolta, että henkilöstö jaksaa työssään nykyistä paremmin. Tehdään työympäristöistä mielenterveyttä edistäviä. Lisätään ergonomista työvuorosuunnittelua, muokataan työympäristöjä vähemmän kuormittaviksi ja mahdollistetaan palauttavien taukojen pitäminen. Edistetään

työmatkaliikuntaa. Mahdollistetaan paremmin täsmätyökykyisten työllistyminen. Näillä keinoilla vähennetään erityisesti mielenterveysperusteisia sairauspoissaoloja.

- **Osallistetaan henkilöstö päätöksentekoon.** Hyödynnetään työntekijöiden osaaminen ja ammattitaito toiminnan kehittämisessä. Lisätään osallistavaa ja valmentavaa johtamista. Luodaan työntekijöille mahdollisuus osallistua nykyistä paremmin päätöksentekoon. Luodaan avoimia palautekanavia työntekijöille.

6 VARMISTAMME, ETTÄ MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIHIN PÄÄSEE NYKYISTÄ PAREMMIN

Mielenterveys- ja päihdehoidon kehittäminen on välttämätöntä, jotta voidaan vastata lisääntyvään palveluntarpeeseen ja tukea ihmisten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Mielenterveyden ongelmat ovat myös merkittävä työelämästä syrjäyttävä tekijä. On tärkeää painottaa ennaltaehkäiseviä toimia, jotka vähentävät vakavampien mielenterveys- ja päihdeongelmien kehittymistä sekä tarjoavat varhaista tukea sitä tarvitseville. Yksi keskeinen kehityskohde on palveluiden saannin ja matalan kynnyksen palveluiden lisääminen esimerkiksi tarjoamalla helposti saavutettavia digitaalisia ja yhteisöllisiä palveluja, joissa tuki on saatavilla nopeasti ja yksilöllisesti. Myös perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyön syventäminen sekä hoitohenkilöstön mielenterveys- ja päihdetyön osaamisen kehittäminen kaikilla hyvinvointialueilla tukevat oikea-aikaista ja vaikuttavaa hoitoa.

- **Luodaan terapiatakuumalli,** joka takaa oikeanlaajuiset terapiapalvelut ja turvataan perustason matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut koko maahan.
- **Turvataan psykiatrisen hoidon resurssit** ja lisätään mielenterveysosaamista kaikilla sosiaali- ja terveysalan osa-alueilla. Mielenterveyden hoitoa tarvitsevat kaiken ikäiset ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat. Mahdollistetaan maksuttomat lyhyt- tai psykoterapeuttiopinnot hyvinvointialueen työntekijöille. Tarvittaessa voidaan käyttää ostopalveluseleitä palveluntarjonnan turvaamiseksi.
- **Ehkäistään itsemurhia** Käypä hoito -suosituksen mukaisesti. Esimerkiksi ammattilaisen osaamista itsemurhariskissä olevan ja itsemurhaa yrittäneen kohtaamisessa tulee lisätä ja luoda turvaa tuovia toimintamalleja, kuten itsetuhoisten turvakoteja.
- **Helpotetaan hoitoon pääsyä** vähentämällä päihdepalveluihin liittyvää stigmaa. Mielenterveyspalveluihin pääsyssä päihdeettömyyden vaatimus tulee purkaa, sillä nämä kulkevat yleensä käsi kädessä.
- **Turvataan laitostuntoutus.** Lisätään ja kehitetään samalla avopalveluja ja pilotoidaan turvallisia huumeidenkäyttöhuoneita.
- **Pilotoidaan** mielenterveysambulanssin toimintaa. Se tarjoaa kiireellistä ja asiantuntevaa tukea mielenterveyskriisissä oleville, mikä vähentää sairaalan päivystysosastojen kuormitusta ja parantaa hoidon saatavuutta ja laatua. Palvelun

427 tulo suoraan asiakkaan luo helpottaa avun saantia erityisesti henkilöille, joilla on
428 vaikeuksia hakeutua hoitoon itsenäisesti.
429

430 7 LUOMME PLANETAARISTA HYVINVOINTIA

431
432 Ihmisten ja eläinten terveys ja hyvinvointi ovat täysin sidoksissa luonnon ja ympäristön
433 tilaan. Ilmastokriisi, saasteet ja ympäristön muutokset aiheuttavat kasvavia
434 terveysongelmia, kuten kuolemantapauksia, pitkäaikaissairauksien kuten
435 keuhkosairauksien pahenemista ja uusien taudinaiheuttajien leviämistä.
436

437 Sosiaali- ja terveydenhuollon suuri hiilijalanjälki vaatii toimia päästöjen ja jätteen
438 vähentämiseksi. Jokainen ilmaston ja ympäristön hyväksi tehty päätös on
439 mittakaavaltaan merkittävä. Ehdotamme planetaarisen terveyden sisällyttämistä
440 sosiaali-, terveys- ja pelastusalojen koulutukseen, ilmastolain laajentamista koskemaan
441 hyvinvointialueita sekä tavoitteeksi hiilineutraali sote- ja pelastussektori vuoteen 2035
442 mennessä.
443

- 444 • **Vähennetään terveydenhuollon hiilijalanjälkeä** tehostamalla energian- ja
445 materiaalien käyttöä, siirtymällä kestäviin energialähteisiin ja suosimalla
446 vähäpäästöisiä kuljetusratkaisuja.
- 447 • **Käytetään** tuotteita ja lääkkeitä, joiden ympäristövaikutukset ovat
448 mahdollisimman pienet. Tämä sisältää esimerkiksi ekologisesti tuotetut lääkkeet,
449 vähemmän haitalliset kemikaalit ja paikallisesti tuotetut tarvikkeet.
- 450 • **Kannustetaan** kestäväään kasvipohjaiseen ruokavalioon, liikuntaan ja
451 mielenterveyttä tukeviin valintoihin, jotka edistävät sekä ihmisten että ympäristön
452 hyvinvointia. Lähiluonnon terveysvaikutuksia pitää hyödyntää aiempaa
453 määrätietoisemmin.
- 454 • **Tehostetaan** jätteiden lajittelua ja kierrätystä erityisesti lääkkeiden ja haitallisten
455 aineiden osalta. Vähennetään kertakäyttötuotteita ja edistetään
456 uudelleenkäytettäviä vaihtoehtoja.
- 457 • **Kehitetään** varautumissuunnitelmia ilmastomuutoksen tuomiin haasteisiin,
458 kuten helleaaltoihin ja luonnonkatastrofeihin, jotka vaikuttavat suoraan väestön
459 terveyteen.
- 460 • **Tehdään** kestävyystyötä yhdessä kuntien, järjestöjen ja yritysten kanssa.
461 Esimerkiksi ilmanlaadun parantaminen vaikuttaa keuhko- ja monien muiden
462 kansansairauksien ennusteeseen ja vaatii niin hyvinvointialueiden kuin kuntien
463 toimenpiteitä.
- 464 • **Koulutetaan** sote- ja pelastushenkilöstöä ja asiakkaita ympäristön, hyvinvoinnin ja
465 terveyden yhteyden merkityksestä. Tietoisuuden lisääminen ilmastomuutoksen
466 terveysvaikutuksista ja kestävästä valinnoista tukee jokapäiväisiä valintoja.
- 467 • **Investoidaan** planetaarisen terveyden tutkimukseen, jotta voidaan kehittää uusia,
468 ympäristöystävällisiä hoitoja ja toimintatapoja terveydenhuollossa.

- 469
- 470
- 471
- 472
- **Otetaan käyttöön** uusien ravitsemussuositusten mukainen ruoka hyvinvointialueiden ravitsemispalveluissa. Lisätään kasvisten käyttöä ja vähennetään liha-aterioiden osuus enintään kolmeen viikkosa.